

POSTANOWIENIE

Dnia 29 maja 2008 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Helena Ciepła (przewodniczący)

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz

SSN Krzysztof Strzelczyk (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku M. D., H. J. i A. K.

przy uczestnictwie S. T., W. T., J. D., B. D., S. D., M. R.

oraz "M(...)" Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S.

o zasiedzenie,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 29 maja 2008 r.,

skargi kasacyjnej uczestników postępowania:

J. D. i B. D.

od postanowienia Sądu Okręgowego w P. z dnia 23 kwietnia 2007 r., sygn. akt II Ca (...),

oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy w P. postanowieniem z dnia 23 kwietnia 2007 r. oddalił apelację uczestników J. D. i B. D. wniesioną od postanowienia Sądu Rejonowego w T. z dnia 29 grudnia 2006 r. stwierdzającego, że T. i M. małżonkowie D. nabyli z dniem 1 stycznia 1983 r. na prawach małżeńskiej wspólności ustawowej własność nieruchomości położonej w S. w woj. łódzkim o powierzchni 0,2255 ha oznaczonej numerem działki (...)/1.

Sąd odwoławczy podzielił i przyjął, jako własne bezsporne ustalenia Sądu pierwszej instancji w zakresie przesłanek niezbędnych do stwierdzenia zasiedzenia

własności nieruchomości. Wynika z nich, że T. i M. małżonkowie D. objęli przedmiotową nieruchomość w 1952 r. na podstawie nieformalnej umowy darowizny. Zdaniem Sądu, wobec upływu trzydziesto letniego okresu posiadania, liczonego od dnia 1 stycznia 1953 r., wymaganego w art. 50 § 1 i 2 dekretu z dnia 11 października 1946 r. Prawo rzeczowe (Dz. U. Nr 57, poz. 319) w związku z art. XLI Przepisów wprowadzających Kodeks cywilny, zostały spełnione przesłanki zasiedzenia własności nieruchomości.

Od tego postanowienia apelację wnieśli uczestnicy J. D. i B. D. Zarzucili w niej naruszenie art. 63 ustawy z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa (Dz. U. Nr 107, poz. 464 ze zm. nazywanej dalej jako u.og.n.r.) polegające na stwierdzeniu przez Sąd pierwszej instancji zasiedzenia własności nieruchomości na rzecz T. i M. małżonków D., pomimo istnienia aktu własności ziemi wydanego na rzecz W. D.

Sąd Okręgowy w P. uznał ten zarzut za nietrafny.

Wskazany w apelacji art. 63 u.og.n.r. wyeliminował możliwość wzruszenia – w postępowaniu administracyjnym, prawomocnych decyzji administracyjnych stwierdzających nabycie własności nieruchomości przez posiadaczy, wydanych na podstawie ustawy z dnia 26 października 1971 r. o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych (Dz. U. Nr 27, poz. 250, ze zm. nazywanej dalej jako ustawa uwłaszczeniowa) w trybie wznowienia postępowania, stwierdzenia nieważności i uchylecia bądź zmiany decyzji. Według trafnie przytoczonego w apelacji orzecznictwa Sądu Najwyższego przepis ten nie otworzył drogi sądowej do żądania stwierdzenia nieważności administracyjnego aktu własności ziemi. Natomiast zasiedzenie jest instytucją prawa cywilnego zmierzająca do nabycia własności przez samoistnego posiadacza na skutek długotrwałego posiadania. Zdaniem Sądu Okręgowego, który przytoczył na tę okoliczność szereg orzeczeń Sądu Najwyższego, sąd ustalając przesłanki zasiedzenia nie jest związany skutkami prawomocnej decyzji administracyjnej i dlatego art. 63 u.og.n.r. nie wyłącza stwierdzenia, że inna osoba niż wymieniona w akcie własności ziemi, nabyła własność tej nieruchomości w drodze zasiedzenia.

Skarga kasacyjna uczestników J. D. i B. D. została oparta jedynie na naruszeniu art. 63 u.og.n.r. przez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że przepis ten nie zabrania orzekania zasiedzenia nieruchomości przy istnieniu prawomocnej decyzji uwłaszczeniowej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Według utrwalonego w orzecznictwie Sądu Najwyższego stanowiska, po wejściu w życie art. 63 u.o.g.n.r., czyli po dniu 1 stycznia 1992 r., stała się niemożliwa kontrola zarówno administracyjna jak i sądowa decyzji administracyjnych wydanych przed dniem 6 kwietnia 1982 r., stwierdzających nabycie przez rolnika z mocy prawa, na podstawie ustawy z dnia 26 października 1971 r. o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych, własności nieruchomości rolnych (tak Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 11 marca 1994 r., III CZP 18/94, OSNC 1994/10/186 oraz w wymienionych w jej uzasadnienie orzeczeniach a także w wyroku z dnia 5 marca 2003 r., III CKN 162/00, niepubl.).

Pogląd ten, zbieżny z poglądem wyrażonym w skardze kasacyjnej, nie rozwiązuje jednak zasadniczego dla rozstrzygnięcia problemu a mianowicie, skutków formalnie niewzruszalnej decyzji uwłaszczeniowej na zasiedzenie własności nieruchomości, jeśli termin zasiedzenia rozpoczął bieg przed dniem wejścia w życie ustawy uwłaszczeniowej.

Przytoczone w skardze kasacyjnej orzeczenia Sądu Najwyższego odnoszą do niebudzącej kontrowersji kwestii niewzruszalności decyzji uwłaszczeniowych. Jedynie w uchwale z dnia 5 marca 2003 r. (sygn. akt III CKN 962/00, niepubl.) Sąd Najwyższy podjął zagadnienie związania sądu decyzją administracyjną – aktem własności ziemi. Akceptując co do zasady związaną, Sąd Najwyższy wskazał, że obowiązuje ono, co do osoby właściciela, obszaru nieruchomości, przebiegu granic a także – istotnego dla rozstrzygnięcia – zakresu prawa własności, tj. czy własność jest obciążona ograniczonym prawem rzeczowym. Jednak, co należy podkreślić, Sąd Najwyższy nie rozważał w wymienionej sprawie naruszenia art. 63 u.o.g.n.r. wobec braku zarzutu w tym zakresie.

Także i w tym zakresie zarówno w orzecznictwie jak i w literaturze przyjmuje się jako zasadę związaną sądu decyzją administracyjną, Zasada ta doznaje wyjątku jedynie w odniesieniu do tzw. decyzji bezwzględnie nieważnych. Jako wady wywołujące tę sankcję wymienia się orzecznictwie brak organu powołanego do orzekania w określonej materii oraz niezastosowanie jakiegokolwiek procedury (por. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 21 września 1984 r., III CZP 53/84, OSNCP 1985/5-6/65, z dnia 27 listopada 1984 r., III CZP 70/84, OSNCP 1985/8/108, postanowienie z dnia 9 listopada 1994, III CRN 36/94, OSNCP 1995/3/54, wyrok z dnia 7 kwietnia 1999 r. I CKN 1079/97, OSNCP 1999/11/189) a także brak jakiegokolwiek podstawy prawnej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 marca 2004 r. II CK 47/03, PUG 2005/5/35).

Związanie sądu decyzją administracyjną postrzegane jest jednocześnie tylko jako obowiązek liczenia się ze stanem prawnym wynikającym z osnowy ostatecznej decyzji administracyjnej, ustanowionym tą decyzją, jeżeli nie można przypisać jej wymienionych wyżej wadliwości. Znaczenie prawne decyzji uwłaszczeniowej polega na tym, że stanowi ona jedyny dowód nabycia własności nieruchomości na podstawie ustawy uwłaszczeniowej. Dlatego można zgodzić się z przytoczonym w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 5 marca 2003 r. poglądem co do zakresu związania aktem własności ziemi obejmującego osobę właściciela, obszar nieruchomości a także zakres prawa własności (por. negatywne stanowisko Sądu Najwyższego, co do związania przebiegiem granic w postępowaniu o rozgraniczenie z dnia 31 stycznia 2001, III CKN 137/98, niepubl. oraz uchwałę z dnia 11 maja 1995 r., OSNC 1995/10/137).

Związanie sądu w postępowaniu cywilnym decyzją administracyjną nie obejmuje natomiast stanu faktycznego przyjętego za podstawę decyzji administracyjnej ani wnioskowania o skutkach prawnych innych niż podlegające stwierdzeniu w postępowaniu administracyjnym. Taki pogląd prezentowany jest od dawna w orzecznictwie (por. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 1993 r., III CZP 57/93, OSNC 1993/12/222 i z dnia 29 marca 1994 r., III CZP 31/94, Radca Prawny 1994/4/76 oraz postanowienia z dnia 15 grudnia 1997 r., I CKN 438/97, OSNC 1998/6/106, z dnia 27 listopada 1998 r., III CKN 40/98 i z dnia 9 grudnia 1999 r., III CKN 815/98 niepubl.) a Sąd Najwyższy potwierdził go w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 9 października 2007 r. (sygn. akt III CZP 56/07, OSNC 2008/3/30). Podziela go również skład Sądu Najwyższego orzekający w niniejszej sprawie. Dlatego wydanie przez organ administracji decyzji stwierdzającej nabycie własności nieruchomości na podstawie ustawy uwłaszczeniowej nie stanowi przeszkody do stwierdzenia, że inna osoba nabyła własność tej nieruchomości w drodze zasiedzenia, przy uwzględnieniu okresu posiadania poprzedzającego wejście ustawy w życie. Jak trafnie podkreśla się w judykaturze, zasiedzenie jest sposobem nabycia prawa własności przez nieuprawnionego posiadacza na skutek długotrwałego posiadania i jeżeli akt własności ziemi nie spowodował zmiany w zakresie posiadania przedmiotu zasiedzenia, to wówczas nie ma on wpływu na nabycie własności na podstawie art. 172 § 1 k.c. Należy jedynie przyjąć, że od chwili wydania ostatecznej decyzji administracyjnej stwierdzającej tytuł własności zasiedzenie biegnie przeciwko osobie wskazanej w tej decyzji jako właściciel nieruchomości. W uzasadnieniu wymienionej uchwały z dnia 9 października 2007 r. Sąd Najwyższy wskazał, że nie może być poddawane w wątpliwość uprawnienie

sądu do samodzielnego ustalenia obiektywnych zdarzeń tworzących faktyczną podstawę rozstrzygnięcia a ewentualne ograniczenia w tym zakresie musiałyby wynikać z uregulowania ustawowego, co mam miejsce w przypadku skazującego wyroku karnego (art. 11 k.p.c.). Kognicja sądu nie może być ograniczona również co do możliwości wywodzenia dalszych skutków cywilnoprawnych z faktów poddanych ocenie organu administracji w sytuacji, w której decyzja administracyjna tych dalszych skutków nie dotyczy.

Jak wynika z ustaleń faktycznych sądów obu instancji, którymi Sąd Najwyższy jest związany rozpatrując skargę kasacyjną opartą na naruszeniu prawa materialnego, T. i M. małżonkowie D. od początku 1953 r. przez okres 30 - u lat władali przedmiotową nieruchomością i w okresie zasiedzenia nie doszło do żadnych zmian w zakresie posiadania nieruchomości.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oddalił skargę kasacyjną uczestników.